

Narodna umjetnost XV

ma vezano s poganskim kultom ispravljanja na »onaj svijet«, tj. sa žrtvovanjem nemoćnih staraca; promjena uloge starih ljudi u društvu i razvijanje kulta starije doveli su po autoričinu mišljenju do zamjene živog čovjeka lutkom.

Pretakanje poganskog kulta predaka u kršćansku tradiciju zanimljiva je pojava, još uvijek nedovoljno proučena. Ova je knjiga nesumnjiv doprinos takvom istraživanju. Veleckaja između ostalih citira i naše autore, obilato se koristi različitim izvorima, i to njezinim sintezama i interpretacijama daje potrebnu dokumentiranost. Monografija je ilustrirana crtežima i fotografijama.

Ivan LOZICA

Tipologijske isledovanija po fol'kloru. Sbornik statej pamjati Vladimira Jakovleviča Proppa (1895—1970), Sostaviteli E. M. Meletinskij, S. J. Nekljudov, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1975, 320 str.

Zbornik razmatra različite aspekte izučavanja strukture folklornih tekstova i demonstrira primjenu tipologijskih metoda pri proučavanju usmenog stvaralaštva naroda Istoka.

Prvi rad u zborniku jest članak B. N. Putilova (**Problemy fol'klora v trudah V. J. Proppa**). Putilov daje rezime životnog djela slavnog sovjetskog znanstvenika. Uz članak je pridodana bibliografija radova V. J. Proppa, objavljenih i neobjavljenih, a dani su i podaci o prijevodima Proppovih djela na strane jezike, kao i literatura o V. J. Proppu.

Rad K. V. Čistova (**Specifika fol'klora v svete teorii informacii**) po našem je mišljenju najinspirativniji prilog u zborniku. Čistov poznato pitanje o razlikovanju folklora od literature obrće u pitanje o razlikovanju literature od folklora, jer folklor i literatura nisu samo dva oblika kulturnog umjetničkog

stvaranja nego i dvije etape razvoja. Folklor prethodi literaturi, i taj povijesni proces opravdava dijakronijski pristup rješavanju spomenutog pitanja. U svojem traženju razlike između usmene i pisane književnosti Čistov promatra dva tipa komunikacije. »Prirodna« ili »kontaktna« komunikacija usmene književnosti pruža mogućnost izvođaču da bira svoje slušaoce. Usmena riječ praćena je intonacijom i gestom. U nastavku komunikacijskog lanca slušalac usmene književnosti može postati izvođač, u svemu ravnopravan prvome. Komunikacija »tehničkog« tipa to ne omogućuje. Pisac ne bira svoju publiku. »Tehnička« komunikacija ostvaruje se prekodiranjem prvobitnog znakovnog sistema u drugi (pisanost), i pri tome se izražajna sredstva mijenjaju. Literatura postupno razvija vlastita sredstva izraza i vlastite kompozicijske postupke. To je proces koji je vrijedan detaljnijeg istraživanja. »Tehnička« komunikacija razlikuje se od »kontaktna« i po tome što se procesi izvođenja i primanja ne odigravaju istodobno, pa tako publika ne djeluje izravno na tekst.

Članak V. V. Ivanova i V. N. Toporova (**Invariant i transformacii v mifologičeskikh i fol'klornyh tekstah**) također je zanimljiv doprinos proučavanju odnosa postojanosti i promjenljivosti folklornih tekstova.

Radovi I. I. Revzina (**K obščesemiotičeskomu istolkovaniju treh postulatov Proppa (analiz skazki i teorija svjaznosti teksta)**) i S. D. Serebrjanoga (S. D. Serebrjanij: **Interpretacija formuly V. J. Proppa (v svjazi s ee prilozheniem k indijskim skazkam)**) neposredno se nadovezuju na radove V. J. Proppa. E. M. Meletinskij izvršio je strukturalno-tipologijsku analizu mitova sjeveroistočnih Paleoazijata, B. N. Putilov je pisao o motivu kao elementu koji stvara sadržaj, a P. A. Grincer o epskim formulama u **Mahabharati** i **Ramajani**. S. J. Nekljudov (**Statičeskie i dinamičeskie načala v prostranstvenno-vremennoj organizacii povestvovatel'nogo fol'klora**) i T. V. Civjan (**K semantike prostranstvennyh elementov v volšebnoj skazke (na materiale albanskoj skazki)**) pisali su o prostornim i vremenskim shvaćanjima u folklornom mate-

rijalu. Pored spomenutih, zbornik sadrži i radove E. S. Novika (*Sistema personazej ruskoj volšebnoj skazki*), G. L. Permjakova (*K voprosu o strukture paremiologičeskogo fonda*), B. B. Parnikelja (*Otnositel'no polisemantičnosti malajskojazyčnoj »Povesti o sang Bome«*) i G. A. Levintona (*K probleme izučenija povestvovatel'nogo fol'klora*). Knjiga predstavlja koristan pregled stanja u vrlo razvijenoj suvremenoj sovjetskoj folkloristici.

Ivan LOZICA

Folk Narrative Research. Some Papers Presented at the VI Congress of the International Society for Folk Narrative Research, Edited by Juha Pentikäinen, Tuula Juurikka, »Studia Fennica« 20, Helsinki 1976, 371 str. + 8 tabla.

Zbornik sadrži 33 referata, što je izbor od 114, koliko ih je bilo na internacionalnom znanstvenom skupu održanom u lipnju 1974. u Helsinkiju pod nazivom *Folk Narrative Congress*. Bio je to šesti kongres te vrste; kongresi se održavaju svake pete godine, a organizator je *International Society for Folk Narrative Research*.

Referati u zborniku obrađuju četiri osnovne teme: teoriju žanrova u folkloristici, strukturalnu analizu u folkloristici, transmisiju folklora, te folklor u ljudskom mišljenju, društvu i kulturi, a to uglavnom odgovara i glavnim temama kongresa (samo je četvrta tema u zborniku formulirana nešto drugačije; naziv kongresne teme bio je *Tradicijska i ličnost*).

Kao predgovor radovima u zborniku tiskana je uvodna riječ što ju je na kongresu dao Juha Pentikäinen kao predsjednik organizacijskog komiteta. Nakon evociranja slavne prošlosti finske folkloristike, on je upozorio na porast interesa za folklor u svijetu i na potrebu proučavanja današnjeg folklora,

čime se za folkloristiku može »anektirati odsudno novo područje«; uvodna riječ završava ukazivanjem na komunikacijski aspekt folklora i na nužnost promatranja naracije kao socijalnog čina, kao interakcije pripovjedača i publike.

Tekst *Teorija žanrova i folkloristika (Genre Theory and Folkloristics)*, kojemu je autor Roger D. Abrahams, konstatira napuštanje tradicije kao ključnog termina folkloristike, smatrajući to posljedicom sinkronijskog pristupa. Žanr naprotiv poprima novo značenje i važnost pri analizi izvedbi i izvedbenih situacija. Žanrovi kanaliziraju ljudske energije u izvedbe, u »strukturirana ponašanja koja drugi razumiju kao simboličko prikazivanje«. Abrahams uspoređuje žanrove s hermeneutičkim »predrasudama«; zatim piše o idealu žanra, razlikujući dva tipa ideala na osnovi razlikovanja etskih i emskih kategorija. Primjenjujući »emsku« poziciju, on definira žanrove kao »kulturom naučene, kontekstu specifične zamisli što ih sudionici uvode u estetski sukob«. Žanrovi su sheme koje podliježu mijeni i, po Abrahamovu mišljenju, nisu folkloristi jedini koji traže njihovo značenje. To isto čini svaka grupa svojom izvedbom.

Lauri Honko u svojem članku *Ponovno o teoriji žanrova (Genre Theory Revisited)* odbacuje oslanjanje na domaće nazive žanrova, ali ne daje neku prihvatljivu alternativu, završavajući članak pozivom za terminološko razjašnjenje, za traženje pravila operacionalizacije. Zanimljiviji je prvi dio teksta, gdje Honko govori o metateoriji folkloristike. Komentare uz tekstove Abrahamsa i Honka dala su Robert Austerlitz i Rudolf Schenda.

Prilog Dan Ben-Amosa *Pojmovi žanra u folkloru (The Concepts of Genre in Folklore)* razjašnjava upotrebu termina u prošlosti i danas; Ben-Amos piše o žanrovima kao kategorijama klasifikacije; o žanrovima kao stalnim oblicima; o žanrovima kao evoluirajućim oblicima; o folklornim žanrovima kao oblicima govora koji se međusobno razlikuju retoričkim aparatom, rječnikom itd. Analizirajući sva ova shvaćanja folklornih žanrova, Ben-Amos primjećuje da su to dijelovi teorijskih si-